

Základy společenských věd

Charakteristika předmětu

Vyučovací předmět základy společenských věd je součástí vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Vychází ze vzdělávacího oboru Občanský a společenskovědní základ - RVP G. Předmět je vyučován ve všech ročnících čtyřletého oboru gymnázia a ve vyšších ročnících osmiletého tudia. V prvním ročníku a kvintě je předmět dotován 1 hodinou týdně, ve druhém (sextě), třetím (septimě) a čtvrtém (oktávě) ročníku 2 hodinami týdně. Ve třetím a čtvrtém ročníku (septimě a oktávě) je zařazen volitelný seminář ze ZSV v rozsahu 2 hodiny týdně.

Předmět integruje vzdělávací okruh Člověk a svět práce (Trh práce a profesní volba, Pracovněprávní vztahy, Tržní ekonomika, Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice, Finance) a vybrané okruhy z oboru Výchova ke zdraví (Zdravý způsob života, Vztahy mezi lidmi a formy soužití, Změny v životě člověka a jejich reflexe, Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence).

Výuka ZSV probíhá v nedělených třídách, zpravidla v kmenových učebnách.

Obsah a cíle předmětu

Předmět základy společenských věd v návaznosti na poznatky získané na základní škole žáky hlouběji a komplexněji seznamuje se společenskými, hospodářskými, politickými a kulturními aspekty současného života a s psychologickými, etickými a právními kontexty mezilidských vztahů. Přípravuje žáky k odpovědnému převzetí sociálních rolí, rozvíjí jejich způsobilost k mravně odpovědnému jednání a k lepšímu poznávání sebe i druhých, pěstuje u nich žádoucí míru sebereflexe a seberegulace. Tím směřuje ke kultivaci intelektuálního, osobnostního a občanského profilu žáků a k rozvíjení a upevňování jejich mravního a právního vědomí.

Vybavuje žáky znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jejich aktivní zapojení do života v demokratické společnosti, zaměřuje se na utváření pozitivních občanských postojů. Vede žáky k vnímání sounáležitosti s evropskou kulturou, k respektování lidských práv a svobod, k odmítavému postoji vůči rasistickým, xenofobním a extremistickým názorům a projevům.

Žáci se učí realisticky přistupovat k řešení problémů každodenní praxe, zvažovat různé alternativy řešení a odpovědně mezi nimi volit, uplatňovat vhodné způsoby komunikace pro vyjadřování svých názorů a obhajování svých práv.

Výuka předmětu základy společenských věd směřuje nejen k vytvoření ucelené soustavy společenskovědních poznatků, ale také k formování žádoucích motivačních a sociálních kompetencí, které žákům budou přínosem jak při vysokoškolském studiu, tak v jejich samostatném životě v dospělosti.

Největší důraz je ve výuce kladen na:

- rozvíjení orientace v mnohotvárnosti historických, sociokulturních, etických, politických, právních a ekonomických faktů tvořících rámec každodenního života
- poznávání a posuzování každodenních situací a událostí ve vzájemných vazbách a širších souvislostech včetně souvislostí mezinárodních a globálních
- získávání orientace v aktuálním dění v ČR, EU a ve světě
- posilování zájmu o aktivní účast na veřejném životě společnosti
- úctu k vlastnímu národu i jiným národům a etnikům, respektování základních lidských práv a svobod
- rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujících

- základním principům demokracie
- schopnost kriticky vnímat a hodnotit veřejné záležitosti a jednání druhých lidí i své vlastní, vhodně korigovat své názory, postoje, chování a jednání
- schopnost hledat a nalézat adekvátní způsoby řešení rozmanitých životních situací, utvářet pozitivní vztahy k druhým lidem
- dovednost přiměřeně se vyjadřovat, zdůvodňovat a obhajovat své názory a prosazovat své oprávněné zájmy a ohledem na potřeby a práva druhých lidí
- rozpoznání rizikového chování a aktivní ochrana zdraví před návykovými a jinými škodlivými látkami
- uplatňování zdravého způsobu života a aktivní podpory zdraví
- problematiku ochrany životního prostředí

Předmět základy společenských věd úzce spolupracuje s celou řadou dalších vyučovacích předmětů, s jejichž náplní obsahově souvisí. Jedná se především o tyto předměty:

- dějepis – historický a společenský kontext
- zeměpis – geografický kontext
- biologie - biologie člověka, vývoj člověka
- tělesná výchova – zdravý způsob života
- český jazyk a literatura – seznámení s osobnostmi filozoficky zaměřené literatury

Průřezová témata

OSV (Osobnostní a sociální výchova)

- OSV 1 – Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti
- OSV 2 – Seberegulace, organizační dovednosti a efektivní řešení problémů
- OSV 3 – Sociální komunikace
- OSV 4 – Morálka všedního dne
- OSV 5 – Spolupráce a soutěž

VMEGS (Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech)

- VMEGS 1 – Globalizační a rozvojové procesy
- VMEGS 2 – Globální problémy, jejich příčiny a důsledky
- VMEGS 3 – Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce
- VMEGS 4 – Žijeme v Evropě
- VMEGS 5 – Vzdělávání v Evropě a ve světě

MUV (Multikulturní výchova)

- MUV 1 - Základní problémy sociokulturních rozdílů
- MUV 2 – Psychosociální aspekty interkulturality
- MUV 3 – Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různých kulturních prostředí

MEV (Mediální výchova)

- MEV 1 – Média a mediální produkce
- MEV 2 – Mediální produkty a jejich významy
- MEV 3 – Uživatelé
- MEV 4 – Účinky mediální produkce a vliv médií
- MEV 5 – Role médií v moderních dějinách

EV (Environmentální výchova)

- EV 1 – Problematika vztahů organismů a prostředí
- EV 2 – Člověk a životní prostředí
- EV 3 – Životní prostředí v regionu a v ČR

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Ve vyučování jsou využívány různorodé formy a metody práce :

výklad, metoda čtení a následné interpretace a reprodukce textu, skupinové vyučování, samostatná práce, rozhovor, diskuse, brainstorming, dramatizace, hry, soutěže, testy, projekty, referáty, seminární práce, využívání audiovizuálních pomůcek, PC, práce s tiskem, besedy s odborníky, exkurze aj.

Kompetence k učení

Učitel:

- využívá ve výuce různé metody výuky (frontální, skupinovou výuku, individuální výuku, zařazuje do vyučovacích hodin referáty, diskuse)
- vede žáky k užívání správné terminologie, k práci s odborným textem
- vede žáky k vyhledávání a třídění informací
- zadáváním projektových úloh podněcuje žáky k propojování získaných poznatků do širších celků
- vede žáky k volbě vhodných způsobů a metod pro efektivní učení
- vede žáky k poznání smyslu a cíle učení, diskutuje s žákem o výsledcích jeho učení
- povzbuzuje žáky k hodnocení získaných poznatků, jejich třídění a vyvozování závěrů
- při výkladu používáme srozumitelného jazyka, avšak s přesnými termíny z oblasti dané vědy
- pravidelně a systematicky kontroluje a objektivně hodnotí práci žáků

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- vede žáky k aktivní práci s různými zdroji informací
- zadáváním problémových úloh vede žáky k uplatňování logických myšlenkových operací, k uspořádání dílčích poznatků do logického systému
- diskutuje s žáky o jejich názorech a návrzích na řešení problému
- vytváří co největší množství samostatných, skupinových i společných aktivit, v nichž jsou žáci nuceni se rozhodovat a volit vlastní postupy řešení
- vhodným kladením otevřených otázek napomáhá nalézat kreativní způsoby řešení problémových úkolů
- vede žáky k samostatnému řešení problémů, kritickému myšlení, zodpovědnosti za svá rozhodnutí

Kompetence komunikativní

Učitel:

- vede žáky k správné formulaci obsahu sdělení
- vytvářením příležitostí pro komunikaci mezi žáky s důrazem na výstižný, souvislý a kultivovaný projev přispívá ke zlepšení úrovně komunikačních schopností žáků
- zájmem o názory a zkušenosti žáků podporuje umění naslouchat druhým lidem a nebát se vyslovit svůj vlastní názor
- vede žáky k výstižné argumentaci, souvislému kultivovanému písemnému i ústnímu projevu

- v rámci týmové práce zadává úkoly, při nichž žáci musí komunikovat při řešení úkolu
- seznamuje žáky s různými druhy komunikace (verbální, nonverbální, psaná, mluvená)
- vede žáky k využívání nových komunikačních technologií

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- vede žáky k tomu, aby dokázali požádat druhého o pomoc a sami ji uměli nabídnout
- dodává žákům sebedůvěru
- povzbuzuje žáky k prezentaci jejich myšlenek a názorů
- hodnocením žáků způsobem, který jim umožňuje vnímat vlastní pokrok, vede žáky k umění hodnotit svou práci i práci ostatních
- vede žáky k dodržování pravidel slušného chování
- vede žáky k věcné argumentaci, týmové práci, učí žáka respektovat různá hlediska při řešení problémů
- podává žákům podrobné informace o struktuře osobnosti a požaduje od nich, aby se snažili aplikovat je na sobě (sebepoznání, seberegulace)
- vede žáky k vytváření pozitivních mezilidských vztahů

Kompetence občanské

Učitel:

- vysvětluje žákům význam a vzájemný vztah kulturního a přírodního prostředí
- motivuje žáky k zájmu o kulturní dědictví naše i světové, vede žáky k pozitivnímu vztahu k vlasti, ke sledování aktuálního dění u nás i ve světě
- učí žáky základům etiky a práva, vede žáky ke znalosti legislativy
- vlastním příkladem vede žáky k toleranci a respektování práv a názorů druhých lidí
- objasňuje význam zapojení ČR do evropských a světových organizací
- vytvářením modelových situací učí žáky demokratickým principům v rozhodování
- vysvětluje význam společnosti, socializace, politického života a právního systému pro život člověka
- vede žáky k zodpovědnému rozhodování, k aktivnímu zapojení do občanského života

Kompetence k podnikavosti

Učitel:

- vede žáky k přehlednému, jasnému, srozumitelnému vyjadřování, logickému myšlení
- prohlubuje obecné intelektové dovednosti žáků
- motivuje žáky k rozvoji jejich osobního i odborného potenciálu
- vede žáky k využívání jejich znalostí v běžné praxi
- k dovednosti získat a kriticky vyhodnotit informace o vzdělávacích a pracovních příležitostech
- podporuje aktivní přístup, iniciativu, tvořivost, cílevědomost a zodpovědnost
- podněcuje žáky k hledání cest pro jejich rozvoj v osobním a budoucím profesním životě